

Karl Kilbom

Splittringens uppkomst och enighetens återställande

Introduktion

Karl Kilbom, född 8 maj 1885, död 24 december 1961 i Stockholm.

Kilbom växte upp i Österbybruk utanför Uppsala. Han härstammade från en vallonsläkt. Kilboms far var smed och han började själv arbeta i tidig ålder. När han försökte organisera sig fackligt blev familjen hotad av arbetsgivaren och fadern bad sin son att hålla sig borta från politiken.

1903 flyttade Karl Kilbom till Sandviken och blev matros på lastfartyget Thetis vid Gävle hamn. 1907 blev han inkallad till flottan.

Efter militärtjänsten flyttade Kilbom till Göteborg, där han blev aktiv i socialdemokratiska arbetarepartiet (SAP). Vid splittringen av SAP 1917 var Kilbom med i bildandet av *Sverges socialdemokratiska vänsterparti*, som sedan blev *Sveriges kommunistiska parti* (SKP).

Kilbom var mycket aktiv i Kommunistiska internationalen, och efter det att Zeth Höglund lämnat SKP 1924 blev Kilbom, tillsammans med Nils Flyg, den främste ledaren för partiet. Men 1929 utesluts majoriteten av medlemmarna ur partiet på order från Stalins Moskva. Den Moskvatrogna minoriteten kallades Sillénarna efter Hugo Sillén och majoriteten kallades Kilbommarna. Det fanns alltså två Sverges kommunistiska parti några år tills kilbommarna bytte namn till *Socialistiska partiet* i samband med att de gick ihop med en vänsterfalang bland Göteborgs socialdemokrater under ledning av Albin Ström.

1937 uteslöts Karl Kilbom ur SP efter en strid med Nils Flyg. Kilbom blev åter socialdemokrat.

Socialistiska partiet tappade merparten av sina medlemmar under de följande två åren och utvecklades därefter under Flyg i nazistisk riktning.

1934 drog Karl Kilbom igång det som skulle bli ett av arbetarrörelsens mest lyckade tidningsprojekt: *Folket i Bild*. Mot slutet av sitt liv var Kilbom lokalpolitiker i Stockholm och arbetade bland annat med tunnelbanans utbyggnad. Han var också mycket engagerad i Folkets Hus- och Folkets Park-rörelserna.

Åke Eriksson 23/10 2012

I den följande artikeln motiverar Kilbom varför han gått tillbaka till socialdemokratien.

Mer av Kilbom, se hans memoarböcker [I hemligt uppdrag](#) och [Cirkeln slutes](#), samt skriften [Konsten att organisera](#)

Mer om Kilbom, se [Mellan två internationaler - Socialistiska Partiet 1929-1937](#) av Bernt Kennerström och [Gåtan Nils Flyg och nazismen](#) av Håkan Blomqvist

Artikeln, som publicerades i socialdemokratiska *Tiden* nr 2, februari 1938:

Från olika utgångspunkter diskuteras frågan om arbetarklassens enhet i praktiskt taget varje land. Diskussionen har pågått i flera år. Naturligtvis har intresset därför framträtt mer eller mindre starkt i olika länder och under skilda perioder. Enhetsbehovet är mindre där arbetarnas huvudmassa är ansluten till socialdemokratin. Insikten om enighetens nödvändighet och aktiviteten för dess förverkligande ha lika naturligt vunnit mest i styrka i länder, där reaktionen är särskilt stark. Men inte heller i dessa har splittringen utan vidare avvecklats. Orsakerna äro flera. De många partimanövrerna synas intaga främsta platsen. Det skall emellertid inte förbises, att arbetet för enhetens återställande i sig självt är mycket svårt och tålamodsprövande. Motsättningar inom arbetarklassen och dess partier uppstå inte alltid ur politiska frågor; vissa specialister på parti-väsende och partihistoria hävda att orsakerna från början oftast äro av personlig natur. Olika temperament, missförstånd av motiv och syften, bristande öppenhet, otillräcklig diskussion om politiskt läge och perspektiv samt av framgångsmetoder och arbetstempo, se där några av de omständigheter som utom politiska orsaker ligga till grund för partistrider. Det framgår av det sagda att återställande av enigheten inte alltid "blott" är en fråga om politisk enighet. Under alla förhållanden kräves det en god portion självövertvinnelse för att hela vad som är söndrat, men framförallt krävs det att klassens intressen få vara utslagsgivande.

Under alla förhållanden synes det uppenbart att vi f.n. befinna oss i en period av enighetens återställande. Läget piskar arbetarmassorna att kräva den såväl fackligt som politiskt. Men det går inte från i dag till i morgon. Under perioden 1917–21 från arbetarnas huvudmassa avsplittrade grupper, vilka under gångna år visat att de icke kunna samla massorna, ha undan för undan helt eller delvis återanslutit sig till socialdemokratin. Med undantag för Sverige är i Skandinavien återföreningen praktiskt taget genomförd. I såväl Finland som Norge och Danmark stå således endast små kommunistiska grupper vid sidan om socialdemokratin, grupper vilka såväl fackligt som politiskt äro betydelselösa. I särskilt de fasciststyrda länderna äger samarbete rum mellan olika riktningar inom arbetarrörelsen liksom också med en del borgerliga vänstergrupper, som äro inställda på fascismens likviderande. I Tyskland lär väl förr eller senare ett proletärt enhetsparti komma till stånd. Under alla förhållanden förklaras från skilda håll, att stämningen därför bland arbetarmassorna är i tillväxt. Även i England äro krafter verksamma för återupprättande av arbetarklassens enhet; de enligt uppgift redan detta år förestående parlamentsvalen skola förvisso öka intresset. Betecknande är att sekreteraren i oavhängiga arbetarpartiet, Fenner Brockway, för inte så länge sedan förklarade sig i princip vara anhängare av att hans parti ginge upp i arbetarpartiet, för den händelse detta läte sig göra. Samgåendet av arbetarpartierna med borgerliga vänsterelement i folkfronten i Frankrike och Spanien är även på sitt sätt bevis för styrkan i enhetssträvandena. Naturligtvis kan dock folkfronten inte överflyttas till Sverige. Förhållandena ligga annorlunda till här, som f. ö. i alla länder där socialdemokratin samlat det övervägande flertalet av det arbetande folket.

*

Åren före 1914 marscherade arbetarrörelsen i stort sett enigt fram såväl fackligt som politiskt. Undantagen funno vi främst i Ryssland, Holland, Spanien och USA. Naturligtvis fanns det olika meningar också i andra länder i teoretiska, politiska och taktiska frågor, men det ansågs fullkomligt självklart att det skulle finnas blott en international. Denna lade f. ö. ned en stor del av sitt arbete på att söka genomföra den organisatoriska enheten i länder, där arbetarna voro uppdelade i olika partier.

Så kom emellertid krigsutbrottet och internationalens sprängning. Särskilt i de neutrala länderna insågs mycket snart det olyckliga i detta. Det dröjde inte så länge förrän försöken satte in att om inte helt återställa enheten, så dock föra partierna från de två stridande grupperingarna samman. Med krigsutbrottet slogs emellertid inte bara internationalen sönder, grunden lades till den efter ett par år framträdande splittringen i *varje* land, krigförande som neutrala. Arbetarrörelsen ställdes inför problem, vilka sannerligen inte voro så lätta att lösa som vi den gången trodde. Det vore således enbart dumt att förneka att exempelvis de nationella känslorna visade sig sitta djupt också inom arbetarklassen. Ungdomen av i dag har ingen aning om vad kriget var. De flesta av oss som upplevde det ha glömt dess fasor. Cirka 65 miljoner ställdes på krigsfot, beväpnades till tänderna och kommenderades – miljoner trodde att inget annat återstod om de ville rädda eget och anhörigas liv, hem och ägodelar – att mörda dem på andra sidan skyttegravnen. 10 miljoner dödades, av vilka 87 procent voro arbetare och bönder, 20 miljoner sårades och 7,5 miljoner tillfångatogs. Av de senare dogo hundratusental av svält och allsköns pest i fångläger hundratals mil från hembygd och kära. Och vilka materiella värden förstördes inte! Hus och fabriker för 50 miljarder, fartyg för 18 o. s. v. Ensamt i Frankrike ödelades cirka 600.000 bostadshus – vilka fasor fingo inte ägarna och de inneboende uppleva. Glöm inte att vanvettet varade i fyra år. Var helvetet löst vid fronterna, så var det inte stort bättre bakom dem. Var det så märkvärdigt om massorna slutligen grepos av desperation? Är det att förundra sig över om arbetarklassen slutligen, fostrad som den var under årtal till våld och förintelse med all mänsklig uppfinningsrikedomens medel, började reflektera på handlingar i enlighet med satsen: ”Hellre en ände med förskräckelse än en förskräckelse utan ände”? Uppfattningarna förskötos efter de två första krigsåren i själva verket mycket snabbt i riktning mot krav på hela det kapitalistiska samhällssystemets förintelse med revolutionära medel. Kriget skulle för all framtid omöjliggöras med kapitalismens nedslående. Om man i den borgerliga världen inte överallt ville gå så långt, så var man i varje fall tämligen allmänt på det klara med att förkrigstidens politiska system måste avskaffas. Genom utsträckta rättigheter åt de arbetande massorna skulle den borgerliga demokratin grundmuras inom de olika staterna; internationellt skulle en rättsordning skapas för umgänget folken emellan liksom en speciell organisation skulle upprättas för dennas handhavande och övervakande. Överallt grep revoltens anda omkring sig. Ryska revolutionen blev en verkningsfull appell. Till denna lyssnade en hel värld. Den följdes av sociala revolutioner i Finland, Tyskland (händelserna i Berlin i slutet av 1918 och början av 1919 inleddes ju av matrosupproren i Kiel och Lübeck, och följdes av klart revolutionära resningar i Ruhr och Hamburg samt i Bayern och Sachsen-Türingen – i de senare tre länderna hade arbetarna längre eller kortare tid regeringsmakten), Österrike, Ungern och Italien. Därtill utspelades mer eller mindre nationalrevolutionära revolutioner på Balkan, i Baltikum, Polen m. fl. länder. Att också sociala motiv mängde sig in, i dessa revolutioner, är uppenbart. Från augusti 1914 till slutet av 1918 stod världen i krigets tecken. Redan 1917 var det emellertid klart, att för Europas del en annan makt trädde fram på arenan revolutionen. I dennas färger stod vår världsdel ända till 1921-22. Arbetarmassorna och mot krigets system fientliga borgerliga element behärskades av *en offensivvilja som aldrig förr*.

I *den* perioden, under de förhållandena sprängdes arbetarrörelsen. Årtiondens organisationsarbete spolierades. Naturligtvis kunna vi beklaga faktum. Naturligtvis är det sannolikt att det i dag skulle sett annorlunda ut om arbetarnas enhet bevarats. Men var ändå inte splittringen 1917-22 historiskt ofrånkomlig? Efter två decennier lär svaret inte kunna bli mer än ett. De som för tjugo år sedan bröto med den gamla arbetarrörelsen trodde förvisso fullt och fast att de genom bildande av nya partier gagnade klassens, ja mänsklighetens intressen. De voro beredda att ända till självförintelse gå in för den kapitalistiska ordningens likviderande, världsslaktens, miljonmördandets samhällsordning. Socialismens och därmed världsfredens samhälle skulle grundläggas.

Det blev annorlunda! I dag är läget *fullkomligt* omvänt mot vad det var perioden 1917–22. I dag är arbetarklassen trängd på *defensiven i större delen av Europa*. Redan 1922 började det stå klart att situationen höll på att bli en annan – fascisterna fingo makten i Italien i oktober det året. I början av 1923 fick Lenin efter långa och omfattande strider kommunistiska partiet i Ryssland att radikalt ändra kurs med accepterade av den nya ekonomiska politiken. Vilken reträtt var inte detta! Vill någon i dag förneka, att den var nödvändig? Huvudsaken är att vi behålla den politiska makten, förklarade Lenin, på det ekonomiska området få vi låta kapitalisterna på nytt komma till inflytande. Lenin betecknades för denna sin politik som ”en trött man”, en som ”inte längre tror på arbetarmassorna”. Men den reträtt han genomtruffade föregicks av totala eller delvisa nederlag för arbetarna i Finland, Tyskland, Ungern, Italien. Diktaturen i ett fåtals intresse kunde skönjas. Lenin såg 1923 klarare än sina motståndare i den ryska partistriden. I dag härskar fascistisk eller därmed besläktad diktatur i Portugal, Italien, Ungern, Tyskland, Österrike, Grekland, Bulgarien, Rumänien, Albanien, Lettland, Estland och Litauen. Den är vidare på marsch i Sydamerika. I över halva Europa, såväl med hänsyn till folkmängd som yttinnehåll, är arbetarklassens medborgerliga rättigheter mer eller mindre fullkomligt *bortsopade*. Inte ens mänskorrätten erkännes. Också borgerliga oppositionella element få sannerligen göra bekantskap med koncentrationslägren. Begreppet frihet är utplånat. Individerna är ett nummer i diktatorernas händer. I umgänget staterna emellan stå våld, lögn och bedrägeri i en kurs, som t. o. m. under kriget ansågs nästan otänkbar.

Hur ha vi kommit dithän? Se på Italien! En enhetligt organiserad och ledd arbetarklass skulle, framförallt i dåvarande läge, ha betänkt sig mer än en gång innan den i september 1920 gått till den av vänsterelementen igångsatta ockuperingen av fabrikerna i Norditalien – ockuperingen och det därpå följande oundvikliga nederlaget bidrog att ge fascisterna före redan i portgånge. Tillfölje sin styrka hade en enig arbetarklass kunnat förhindra åtgärden, men, vilket ingalunda är oviktigt, om aktionen satts igång hade reträtten kunnat genomföras utan organisationernas sönderfallande. Och hade arbetarrörelsen inte fallit ihop, hade inte heller verkningarna inom stora grupper av småborgerliga skikt blivit så ödesdigra – dessa gingo i stor utsträckning över till fascisterna. Med ockupationen av metallfabrikerna i Norditalien bröto inte bara syndikalister och kommunister politiskt sett huvudet av sig, hela arbetarrörelsen fick den avgörande knäcken. Efter hösten 1920 började fascisternas terror mot alla vänsterelement bli allmän. Och vad viktigare var, fascisterna erhöilo mera allmänt understöd av industriidkare och finansmän, militär och polis.

Eller se på Tyskland. Låt oss utgå från att en del av arbetarrörelsens ledare genom sitt uppträdande 1918 hjälpte till att bryta nacken av den revolutionära anstormen. Orsakskedjan är inte slut därmed. Var det nödvändigt att kommunisterna senare gingo samman med nationalsocialisterna, varigenom dessa erhöilo ökad prestige i arbetarmassornas ögon? Nationalsocialisterna hade ju dock vid flera tillfällen visat sin oförtydbara avsikt att förrinta hela arbetarrörelsen. Inbördeskampen hade fört och för alltid förr eller senare till ett tillstånd, där det egna partiets, den egna riktningens ”seger” överskuggar allt annat. Klassens intressen komma först i andra hand, om ens då. Kriget mellan de olika riktningarna, som ofta tog handgripliga former, födde misstro inte blott bland arbetarna angående möjligheten att genomföra en socialistisk ordning, att åstadkomma några förbättringar över huvud taget, det undergrävde också medelklassens och, bondeklassens tro på arbetarrörelsens förmåga att över huvud föra en positiv politik och minskade därigenom attraktionskraften på dessa folkgrupper – de skötos över till nazisterna. Var och en som åren före Hitlers erövrande av makten hade personliga förbindelser i Tyskland hörde allt oftare detta resonemang: ”Det återstår inget annat än nazisterna. Vi ha tidigare gått med socialdemokraterna och kommunisterna, som nu bara slåss inbördes, varför ingen bättring kan åstadkommas genom

dem.” Visst var detta kortsynt, men sådana stämningar växa ofrånkomligt ur splittringen. Den ena eller, andra riktningen kan ”segra” på ett möte, men segrar inte den proletära känslan för sammanhållningens nödvändighet, så tar tredje part, d. v. s. bourgeoisin, hem spelet när den verkligt allvarliga påfrestningen kommer. Utvecklingen är varken i Italien eller Tyskland resultatet av enbart arbetarklassens splittring, den är betydligt mer komplicerad än så, men med vissnet kan sägas att den inte blivit så ödesdiger för den händelse en enig arbetarklass med stöd av vänsterorienterade borgerliga element bjudit de reaktionära krafterna spetsen.

Samma lärdomar måste vi dra av händelserna i Spanien. Arbetarnas – och även de vänsterorienterade borgerligas – krafter ha splittrats och tidvis förintats genom inbördes stridigheter. Skulle inte läget i dag ha varit ett annat för den händelse arbetarrörelsen redan 1931 hade börjat marschera på enhetlig linje? Genom sitt uppträdande ha t. o. m. en del i den ”vänstra” flygeln hjälpt fascisterna (exempelvis syndikalisternas ”neutralitet” under resningen i Katalonien 1934 och deras jämte majoritetens av ”marxistiska enhetspartiet” hållning under Francoöverfallets första år). Inbördesstriden i Katalonien, som exploderade i Barcelona i maj 1937, jämte majoriteten av också den katalanska arbetarrörelsens kamp mot arbetarrörelsen i det egentliga Spanien, visar oss splittringens konsekvenser i sin mest avskräckande ohygglighet, regeringstruppernas erövring av Teruel vid senaste årsskiftet visar återigen den styrka sammanhållningen och dy-medelst möjliggjord enhetlig ledning ger. Utvecklingen i Spanien sedan mitten av 1936 och de verkligt mörka perspektiv en eventuell fascistseger öppnar för i första hand arbetarklassen i de länder som ännu ha demokratisk statsform – för att inte tala om den alldeles påtagligt ökade risken för ett nytt världskrig en sådan utveckling medför – *måste* helt enkelt beaktas av arbetarklassen. Det är högt på tiden att vi visa oss ha lärt något av vad som skett i Europa under de två senaste decennierna. Den svenska kamrat har i princip rätt, som efter ett halvt års deltagande i kriget mot fascismen sände följande hälsning från Spanien: *Vänta inte med enhetens förverkligande tills ni kommer i skyttegravarna!*

*

Aldrig någon gång under de senaste tjugo åren ha stridigheterna bland vårt lands arbetare varit så begränsade, motsättningarna så små som för närvarande. För nittionio procent existera inga *principiella* motsättningar – på sin höjd har en procent från huvudmassan avvikande uppfattning i frågor, som i nuvarande läge sakna praktisk betydelse. Den organisatoriska splittringen baseras på taktiska, för att inte säga traditionella och känslomässiga omständigheter. I den mån kongressbeslut alltjämt gälla står exempelvis vad som finns kvar av socialistiska partiet sedan flera år i de två viktigaste frågorna på ungefär samma principiella ståndpunkt som socialdemokratin, nämligen ifråga om ställningen till demokratin och försvaret. Senaste kongress antog således ett programuttalande, vari säges ordagrant följande:

”Socialistiska partiet ställer enträget parollen om enhetligt uppträdande till skydd för såväl det arbetande folkets i stad och på land ekonomiska och sociala intressen som för *de demokratiska medborgarrättigheterna*. Försvaret för demokratin innebär också förpliktelsen att arbeta för *demokratin förbättring* och fördjupande på alla områden till dess den socialistiska demokratin är förverkligad genom *folkmajoritetens* eget avgörande.

I överensstämmelse härmed är socialistiska partiet berett till *samverkan* med alla grupper och partier, vilka med och genom det arbetande folket vill skapa grundvalen för en de arbetande klassernas intressen tillgodoseende politik.”

Detta är ett oförtydligt frångående av bekännelsen till diktaturen. Sammaledes har partiet genom en rad uttalanden från dess representanter i olika situationer bekänt sig till rätten av *militärt försvar*. Vid mer än ett tillfälle ha principdeklarationer avgivits *mot* pacifism och försvarsnihilism.

Socialistiska partiet gav f. ö. sin fulla och odelade anslutning till kraven på militärväsendets *demokratisering*, vilket väl knappast kunde ha skett om det varit på allvar *principiellt* försvars-ovänligt.

Med hänsyn till alla dessa omständigheter och då socialdemokratiska partiets politik genom de senare årens utveckling visat sig vara till gagn för de breda folklagren, vilka också i allt större utsträckning anslutit sig till densamma – senaste valet ökade partiet c:a 300.000 röster – föreligger ur arbetarsynpunkt inga skäl för underlåtenhet att ge denna politik aktivt stöd. Var och en som dömer realpolitiskt måste f. ö. utan vidare erkänna, att särskilt senare år visa att samling av Sverges arbetare inte på överskådlig tid kan ske omkring något annat parti än det socialdemokratiska. Den kan inte genomföras omkring f. d. socialistiska partiet, inte heller omkring det kommunistiska. Och än mindre kan vi nå samverkan med bondebefolkningen och medelklassen omkring något av de senast nämnda partierna eller på grundval av deras program och politik. Alldeles särskilt under nuvarande förhållanden ute i världen vore det emellertid en dumhet, det vore en förbrytelse att avstå från det stöd dessa folkgrupper kunna ge, både för bevarande av det vi vunnit under gångna år och för en politik även i fortsättningen, som med all kraft går in för att förbättra ställningen för de sämst ställda i samhället.